

aanbied. Volgens de middeleeuwsche legende, vermeld (en serieus tegengesproken!) in Maerlant's Spieghel historiael stamden de Brabantsche hertogen *van den swane*, d. w. z. stamden zij af van Lohengrin, den zoon van Parcival, den bewaker van de heilige graal. Speciaal de, aanvang 13^e eeuw schrijvende, dichter Wolfram von Eschenbach noemt de Brabantsche hertogen als zoodanig.

Nu zullen we ons hier niet verdiepen in de graal-legende, welke oud Arische, Keltische en vroeg Christelijke elementen schijnt te bevatten en hare zeer uiteenloopende versies, maar ik wijs er slechts op dat, *indien* het Leuven-Brabantsche huis zich om welke reden dan ook *gevoelde* als nazaten van Lohengrin²⁶), het volstrekt niet zoo onwaarschijnlijk zou zijn, indien het de heilige graal als symbool op zijn schild voerde, voor er nog van eigenlijke wapens sprake was. Nu wordt de graal in de verschillende legenden zeer verschillend voorgesteld, ook wat de afmetingen betreft, de een noemt het een kostbare glanzende schaal, de tweede een dito beker, de derde en wel juist de nabije Wolfram v. Eschenbach, die Lohengrin als vader noemt van den eersten Brabantschen hertog²⁷), spreekt van een glanzenden steen, waarin een holte was, want daarin legde jaarlijks een heilige duif (de heilige Geest?) eene hostie. Over den glaas zijn allen het eens. Karbonkel wordt de graal wel genoemd. Is het nu niet mogelijk dat de zegels van Godfried III dezen steen voorstellen en dat ook het oudere zegel van Hendrik III dezen karbonkel of edelsteen voorstelt met vier er uit schietende lichtstralen? Het Kleefsche wapen, hetwelk ook de graal voorstelt, aangezien ook de Kleefsche graven beweerden van Lohengrin af te stammen, vertoont immers ook stralen en wel acht in getal, voortkomende uit het midden, en regelmatig gerangschikt.

Zoo zouden dan volgens deze theorie, welke ik met de grootste bescheidenheid wensch te opperen en welke ik onzen folkloristen ter bestudeering aanbied, de drie bovenstaande zegels hetzelfde gegeven bevatten en zou het St. Andrieskruis uit de graal zijn verklaard.

De mogelijkheid van de geopperde hypothese hangt er echter in de eerste plaats van af of de knoppen, vergeleken bij die op andere gelijksoortige zegels van dien tijd, werkelijk oprallend prominent zijn. Hiertoe is echter eene vergelijkende zegelstudie noodig, waartoe ik niet in de gelegenheid ben.

Tenslotte vraagt men zich in het licht van het bovenstaande af, of de zoogenaamde oude molenijzers in de Meyerij van 's Hertogenbosch oorspronkelijk wel molenijzers waren, en of ook deze niet eene met het Leuvense St. Andrieskruis verwante voorstelling geven.

²⁶) De poging van J. F. D. Blöte, afgedrukt in de Verhandelingen der Koninklijke Academie van Wetenschappen, Afd. Letterkunde, N Reeks V, om de Brabantsche legende tot Godfried van Bouillon terug te brengen, lijkt mij mislukt. Behalve dat hij de uitspraak van Wolfram van Eschenbach eenvoudig ter zijde schuift, is er tegen zijne genealogische conclusies heel wat in te brengen.

²⁷) Dit is natuurlijk een anachronistische wijze van zich uit te drukken.

Gegevens betreffende sterfgevallen op het platteland van de Veluwe uit het Archief der Geldersche Rekenkamer sedert de tweede helft der 16de eeuw, medegedeeld door H. MIJNSSEN.

Bij een genealogisch onderzoek was het mij gebleken, dat de Rekeningen van de Keurmeesters op de Veluwe¹⁾ een bron van gegevens vormden, die wel een meerdere bekendheid waard zou zijn. Hierover sprekende met den Rijks-Archivaris in Gelderland, Jhr. Mr. A. H. Martens van Sevenhoven, was deze zoo vriendelijk, zich bereid te verklaren, bij deze voor buitenstaanders nogal raadselachtige rekeningposten, eene inleiding te geven, waarvoor ik den Rijks-Archivaris mijn bijzonderen dank betuig.

Tevens wil ik een woord van dank richten tot den Heer H. L. Driessen, Commies op het Rijks-Archief te Arnhem, die zoo vriendelijk is geweest, mij bij de uitgave zelve eenige hulp te verleen.

Inleiding.

Gaarne voldoe ik aan het verzoek van Mejuffrouw Mijnsen om hare publicatie uit het archief der Geldersche Rekenkamer in te leiden.

De hertog van Gelre had recht op de keur, d. w. z. het beste stuk roerend goed, uit de nalatenschap van bepaalde categorieën van personen, die ten platten lande van Veluwe en Veluwezoom stierven. Die categorieën waren: 1° keurmedigen en kamerlingen, 2° bastaarden, 3° uitheemschen, waarmede bedoeld zijn lieden, buiten Gelderland geboren, doch aldaar stervende, onverschillig of zij er hadden gewoond. Bovendien kwam den hertog de geheele nalatenschap toe van personen, die zonder erfgenamen waren overleden en van „overwonnen” (in overspel gewonnen) bastaarden en de halve nalatenschap van hoorigen, die tijdens hun leven hunne verplichtingen als zoodanig niet waren nagekomen en dientengevolge „belmundig” waren geworden. Derechten op de nalatenschappen van bastaarden en uitheemschen kwamen hem toe als landsheer. Het zijn overblijfselen van het „droit de bâtardise” en het „droit d'aubaine”, die beide waren ingesteld tot bescherming van de bedoelde personen. Buiten de Veluwe heb ik er in den tijd, waarover deze publicatie loopt, geen sporen meer van aangetroffen en ik zou niet durven zeggen, waarom men juist op de Veluwe tot in den modernen tijd aan die verouderde instellingen heeft vastgehouden. Daarentegen bestaat nog in onzen tijd het recht van den landsheer (mutatis mutandis den staat) op de nalatenschap van een zonder erfgenamen overledene. Het is een uitvloeisel van het oude koninklijke recht op alle heerlooze goederen. In Gelderland werden de inkomsten, die het nu en dan afwierp, in den regel door ambtslieden en richters geïnd.

Het recht op de keur uit den boedel van een keurmedige en een kamerling en dat op de halve nalatenschap van een belmundig geworden hoorige oefende de hertog niet als landsheer uit, maar als hofheer. Ook elders in zijn gebied, waar hij hoven en daartoe behoorende hofhoorige personen bezat, liet hij die inkomsten innen,

¹⁾ Zie Inventaris van het Archief der Geldersche Rekenkamer door Jhr. Mr. A. H. Martens van Sevenhoven, blz. 401.